

Ministerie van Defensie
Militaire Inlichtingendienst

Postbus 20701
2500 ES 's-Gravenhage

Telefoon 070 - 3 18 81 88
Telefax 070 - 318 79 51

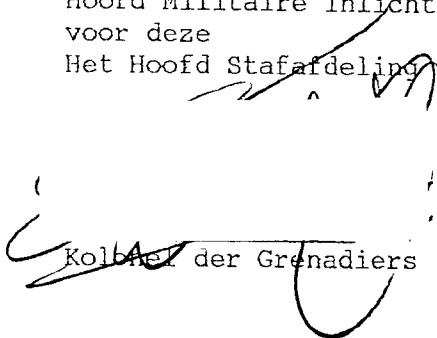
- Aan:
Zie verzendlijst

Uw brief	Uw kenmerk	Ons nummer	Datum
		DIS/92/095/3979	20 oktober 1992

Onderwerp
Joegoslavië: recente ontwikkelingen
(nr 76/92)

1. Hierbij doe ik U toekomen een notitie over de recente ontwikkelingen in de voormalige Joegoslavische federatie.
2. Zonder bijlage is deze brief ongerubriceerd.

Hoofd Militaire Inlichtingendienst
voor deze
Het Hoofd Stafafdeling Inlichtingen

Kolonel der Grenadiers

Bijlagen
één

Bezoekadres
Kalvermarkt 28
's-Gravenhage

Doorkiesnummer
318 6634

Verzoeken bij beantwoording datum, nummer en onderwerp te vermelden.

Verzendlijst behorende bij brief MID nr. DIS/92/095/3979, d.d. 20 oktober 1992

Aan:

Coördinator Verenigde Inlichtingendiensten Nederland

(Secretaris Generaal Ministerie Algemene Zaken)

Hoofd Binnenlandse Veiligheidsdienst

Ministerie van Buitenlandse Zaken
t.a.v. AMAD

ONTWIKKELINGEN IN DE VOORMALIGE JOEGOSLAVISCHE FEDERATIE

76/92

(Afgesloten 201000 OKT 1992)

Bosnië-Herzegovina

De bevelhebber van de Servische luchtstrijdkrachten in Bosnië-Herzegovina, Ninkovic, heeft tegengesproken dat de Servische vliegtuigen zullen worden overgebracht naar "Joegoslavië" en daar onder VN-toezicht zullen worden geplaatst. De leider van de Bosnische Serviërs, Karadzic, was dit eerder overeengekomen met federaal premier Panic. De Bosnisch-Servische regering heeft erop gewezen dat de uitspraken van Ninkovic geen politiek gewicht hebben. Karadzic zelf zal voor een eventuele terugtrekking echter ook nog eerst de goedkeuring dienen te krijgen van het parlement van de, eenzijdig uitgeroepen, Servische Republiek van Bosnië-Herzegovina dat Karadzic zal moeten mandateren om in deze kwestie namens de Servische bevolking in Bosnië-Herzegovina te spreken.

Binnen de politieke leiding van de Bosnische Kroaten is opnieuw sprake van onenigheid. Evenals begin september het geval was, heeft de president van de "Kroatische" gebieden in de republiek, Boban, vorige week een vergadering van de belangrijkste Kroatische partij HDZ (een zusterpartij van de gelijknamige Kroatische regeringspartij) voortijdig verlaten omdat hij het niet met de besluiten eens was. Naar verluidt was de aanleiding van deze onenigheid de benoeming van een nieuw HDZ-presidium, die volgens Boban niet in overeenstemming was met een eerder in Zagreb (!) genomen besluit. De meningsverschillen betreffen waarschijnlijk vooral de vraag of de Kroaten moeten streven naar aansluiting van "hun" gebieden bij Kroatië, danwel het bondgenootschap met de Moslims moeten voortzetten en moeten instemmen met de door de Moslims verlangde handhaving van de territoriale integriteit van Bosnië-Herzegovina. Er zijn sterke aanwijzingen dat Zagreb voorstander is van de eerstgenoemde optie en om die reden vorig jaar zelfs de verkiezing van Boban heeft bewerkstelligd. Mogelijk geeft een meerderheid van de Bosnische HDZ, zeker op de korte termijn, juist de voorkeur aan voortzetting van het samenwerkingsverband met de Moslims.

Overigens werd in bovengenoemde HDZ-bijeenkomst tevens gesteld dat het Bosnische presidium, het hoogste collectieve staatsorgaan van de republiek, zijn taak op essentiële gebieden, waaronder defensie en buitenlandse politiek, niet heeft vervuld. In dit kader werd erop gewezen dat het mandaat van de voorzitter van het presidium, Izetbegovic, op 20 december a.s. zal aflopen. Op grond van vorig jaar vastgestelde procedures zou het voorzitterschap vanaf die datum moeten worden vervuld door een Kroatisch lid van het presidium. Dit kan erop wijzen dat de Kroaten op korte termijn het presidentschap van Bosnië-Herzegovina zullen opeisen. Het is echter de vraag welke waarde aan de genoemde procedureregels moet worden toegekend tegen de achtergrond van het feit dat het presidium reeds geruime tijd niet bijeen is geweest en de status van met name de Servische leden twijfelachtig is. Ook om politieke redenen is het aftreden van Izetbegovic niet waarschijnlijk.

Moslims en Kroaten in Sarajevo hebben er zaterdag mee ingestemd de weg tussen het vliegveld en het centrum van Sarajevo te heropenen om de toevoer van hulpgoederen weer mogelijk te maken. De route werd eerder door Moslims en

Kroaten geblokkeerd uit vrees voor een volgens hen op handen zijnde Servische aanval op Sarajevo langs deze weg. Voorlopig is met de VN-vredesmacht ter plaatse overeengekomen dat de weg overdag zal worden bewaakt door de VN terwijl het de Moslims en Kroaten wordt toegestaan om 's-nachts hun blokkade te hervatten.

De openstelling van de weg werd gevolgd door hevige beschietingen door Servische tanks en mortieren op alle delen van Sarajevo. Hiermee kwam een einde aan tien dagen relatieve rust in de stad. Ook in het noorden van Bosnië-Herzegovina wordt nog steeds hevig gevochten en trachten Servische militieën hun controle over de oost-westcorridor te vestigen c.q. te consolideren. Vooral Gradacac, Brcko en Tuzla zijn lange tijd onder artillerievuur komen te liggen. In het zuiden (Mostar, Trebinje en Capljina) en oosten (Visegrad) kwam het eveneens tot gevechten.

De commandant van 1 Krajina Korps (Banja Luka) van de Bosnisch Servische strijdkrachten, genm Talic, heeft verklaard dat zijn korps zich na de "bevrijding" van Bosanski Brod in een zeer goede strategische positie bevond. Volgens Talic zal de Sava-rivier nu snel de grens vormen tussen Kroatië en de "Servische republiek Bosnië-Herzegovina". Het operatiegebied van 1 Krajina Korps wordt, volgens Talic, begrensd door het Vlasic-gebergte bij Travnik in het zuiden, de Save-rivier in het noorden en de stad Tuzla in het oosten. Tegen deze achtergrond zullen, aldus Talic, de volgende steden in de regio het doelwit worden van 1 Krajina Korps: Orasje, Brcko, Gradacac en Jajce.

Internationale vredesinspanningen

In Geneve hebben maandag voor de eerste maal bilaterale besprekingen plaats gevonden tussen de president van Bosnië-Herzegovina, Izetbegovic, en federaal president Cosic van "Joegoslavië". Het plaatsvinden van de besprekingen kan op zich als een positieve ontwikkeling worden gezien daar Izetbegovic tot dusverre directe onderhandelingen met "Joegoslavië" over de toekomst van Bosnië-Herzegovina had afgewezen. Cosic en Izetbegovic zouden zijn overeengekomen om de wederzijdse betrekkingen te "normaliseren". Cosic zou vandaag, dinsdag, verdere besprekingen voeren met de Kroatische president Tudjman alvorens terug te keren naar Belgrado.

Federaal president Cosic van "Joegoslavië" had eind vorige week reeds tegenover het federale parlement verklaard overeenstemming te hebben bereikt met de Kroatische president Tudjman om Bosnië-Herzegovina om te vormen tot een confederatie van Serviërs, Kroaten en Moslims. Volgens Cosic zou bij de creatie van deze confederale bestuursvorm overigens "geen rekening worden gehouden met grenswijzigingen die met geweld tot stand worden gebracht". Om met deze veranderingen een begin te kunnen maken moet volgens Cosic worden gestart met opheffing van de Servische belegering van Sarajevo en een daaropvolgende demilitarisering van de stad.

Volgens een woordvoerder van de Bosnisch-Servische leider Karadzic bij de onderhandelingen in Geneve, Koljevic, zou de oorlog in Bosnië-Herzegovina zijn einde naderen. Een akkoord tussen Serviërs en Kroaten zou volgens hem eenvoudig te verwezenlijken zijn. Beide partijen zouden reeds hun plannen voor het nieuwe Bosnië in Geneve hebben ingediend. Enkel de Moslims dienen nog aan te geven op welke gebieden zij aanspraak wensen te maken, aldus Koljevic. Karadzic zelf heeft in een interview gesteld dat in Geneve reeds wordt gesproken over verschillende "landkaarten" waarop de deling van Bosnië-Herzegovina zou zijn ingetekend. Hierbij, zo stelde Karadzic, zouden de Bosnische Serviërs bereid zijn om akkoord te gaan met een verdeling waarbij het centrale deel van Bosnië-Herzegovina zou toekomen aan de Moslims. De rest zou worden verdeeld

onder het Kroatische en Servische bevolkingsdeel. Hierover zou door de Bosnische Serviërs al overeenstemming zijn bereikt met de Bosnische Kroaten. Dit was volgens Karadzic nog niet vastgelegd in een formeel akkoord om (Moslim-) beschuldigingen inzake een "uitverkoop" van Bosnië-Herzegovina te voorkomen.

Co-voorzitter van de permanente vredesconferentie inzake Joegoslavië, Owen, heeft dit weekeinde in een interview gezegd dat Bosnië-Herzegovina een gedecentraliseerde staat zou moeten worden, verdeeld in regio's met een "aanzienlijke" autonomie. Ook Owen zei dat "kaarten" voor het toekomstige Bosnië-Herzegovina, die door alle (!) drie betrokken bevolkingsgroepen in Geneve zouden zijn voorgesteld, momenteel worden bestudeerd. Owen heeft gezegd dat hij samen met co-voorzitter Vance binnenkort met concrete voorstellen zou komen voor de toekomst van Bosnië-Herzegovina.

Federaal premier Panic toonde zich zaterdag, na een gesprek in Geneve met onderhandelaars Vance en Owen, optimistisch over het huidige vredesproces dat volgens hem binnen drie maanden tot vrede kan leiden. Panic liet in een verklaring weten dat "Joegoslavië" honderd vrachtwagens met chauffeurs en twee vliegvelden nabij Belgrado ter beschikking van de VN stelt om hulpgoederen naar Bosnië-Herzegovina te vervoeren. Hoewel Panic zei dat er geen voorwaarden verbonden zijn aan zijn aanbod, moet worden aangenomen dat Panic met zijn geste hoopt een versoepeling van het VN-embargo tegen "Joegoslavië" te kunnen bewerkstelligen.

Panic heeft in Geneve bovendien gesproken met enkele "gematigde" Moslim-leiders uit Bosnië-Herzegovina. Ook bij die gelegenheid zou een voorstel zijn besproken over opdeling van Bosnië-Herzegovina, te weten in een tiental regio's en een speciale status voor Sarajevo. In plaats van een opdeling van de republiek in drie etnische gebieden zou in het voorstel worden uitgegaan van economische en geografische lijnen waarlangs de regio's zouden worden ingesteld. Tot dusverre heeft de regering van Bosnië-Herzegovina evenwel formeel elke vorm van opdeling of kantonnering van de republiek afgewezen. In een eerste reactie op het laatste voorstel zou de Bosnische minister van buitenlandse zaken, Silajdzic, echter hebben gesteld niet afwijzend te staan tegenover een dergelijke aanpak mits de opdeling niet langs etnische lijnen plaatsvindt.

De Veiligheidsraad van de Verenigde Naties zou zich maandag j.l. in een besloten bijeenkomst hebben beraden over een verzoek van een groep van islamitische landen binnen de VN om Bosnië-Herzegovina uit te zonderen van het wapenembargo dat geldt voor het gehele voormalige Joegoslavië. Ook zouden extra-maatregelen om het vliegverbod boven de republiek af te dwingen ter sprake zijn gekomen. Een (gedeeltelijke) opheffing van het embargo lijkt hoogst onwaarschijnlijk mede gezien het feit dat de Verenigde Staten vrijdag j.l. negatief heeft gereageerd op een oproep van de Bosnische minister van buitenlandse zaken, Silajdzic, om het wapenembargo tegen Bosnië-Herzegovina op te heffen. Tijdens de EG-topbijeenkomst in Birmingham, vrijdag j.l., heeft de Europese Raad opnieuw verklaard dat de sancties tegen Servië en Montenegro gehandhaafd moeten worden maar dat er tevens maatregelen moeten worden getroffen om te voorkomen dat Macedonië onbedoeld slachtoffer wordt van het VN-embargo tegen "Joegoslavië".

Servië/Montenegro

Mogelijk in reactie op eerdere kritiek van de Servische president Milosevic op de federale leiding in verband met de directe vredesonderhandelingen met Kroatië, heeft Cosic president Milosevic opgeroepen om af te treden. In een interview met het Servische blad Politika stelde Cosic dat "wanneer mijn

ontslag zowel in eigen land als daarbuiten in die mate zou worden geëist (als in het geval van Milosevic) dan zou ik aftreden".

De regering van de Krajina, de door Serviërs uitgeroepen republiek in de door hen beheerste delen van Kroatië, heeft in reactie op de verklaring van Cosic gesteld dat deze niet geacht kon worden ook namens de Krajina te hebben gesproken tijdens zijn bilaterale vredesbesprekingen met president Tudjman. Hiermee nemen de Kroatische Serviërs, in de controverse tussen Milosevic enerzijds en Cosic en Panic anderzijds, stelling aan de kant van eerstgenoemde.

De tegenstellingen tussen de "conservatieven" en de "hervormingsgezinden", zowel in Servië als op federaal "Joegoslavisch" niveau, zijn maandag verder aangescherpt door de bezetting, door gewapende Servische politiefunctionarissen, van het federale ministerie van binnenlandse zaken in Belgrado. De Servische politie-agenten, welke handelden in opdracht van president Milosevic van Servië, stelden dat het hierbij slechts ging om een "juridische kwestie omtrent eigendom" van het gebouw van het ministerie. Aannemelijker is het dat het optreden van de Servische politie verband houdt met de toezegging van federaal president Cosic en zijn federale minister van binnenlandse zaken Bulatovic om mee te zullen werken aan een onderzoek van de VN naar oorlogsmisdaden zoals deze in Bosnië-Herzegovina zijn begaan. In het gebouw van het federale ministerie van binnenlandse zaken zouden zich de federale politie-archieven bevinden op basis waarvan een deel van het onderzoek zou kunnen plaatsvinden. De Servische bezetters van het gebouw hebben de archieven in beslag genomen en het gebouw inmiddels afgegrendeld.

De federale regering heeft furieus gereageerd op de bezetting van het ministerie. "Door de bezetting loopt het functioneren van de federale republiek Joegoslavië gevaar", aldus een verklaring afgegeven door de regering Panic. Het moet echter worden betwijfeld of Panic en/of Cosic over voldoende machtsmiddelen beschikken om aan de bezetting van het ministerie een einde te kunnen maken. In dit verband is opmerkelijk dat federaal president Cosic vrijdag j.l. voor het eerst gesproken heeft van het gevaar van een burgeroorlog in Servië. Het gevaar van een verdere escalatie van de politieke conflicten in "klein-Joegoslavië" lijkt door de recente gebeurtenissen toe te nemen.

Kosovo

Federaal premier Panic heeft vorige week in Kosovo besprekingen gevoerd met de officieuze leiding van de Albanese meerderheid, Rugova. Na afloop maakten beide gesprekspartners bekend dat Panic heeft beloofd alle wettelijke regelingen die discriminerend werken tegen de Albanen, af te schaffen. Anderzijds verwierp Panic een eventuele onafhankelijkheid voor Kosovo, dat in zijn ogen deel moet blijven uitmaken van Servië. Panic benadrukte dat tijdens de Joegoslavië-conferentie in Londen is vastgesteld dat Kosovo tot Servië behoort en derhalve, samen met Montenegro, deel uitmaakt van het nieuwe "Joegoslavië".

Indien Panic zijn toezeggingen nakomt zou dit een belangrijk succes zijn in zijn machtsstrijd met de conservatieven onder leiding van de Servische president Milosevic. Diens (overigens onder invloed van de economische crisis tanende) populariteit is vooral gebaseerd op het feit dat hij de autonomie van Kosovo, in Servische ogen het hartland van Servië, in 1990 heeft opgeheven. Tegen de achtergrond van de dominante positie van de socialisten in het Servische parlement, is het overigens zeer twijfelachtig of Panic in staat zal zijn zijn beloften na te komen.

Kroatië

Volgens een Servisch persbericht heeft een topfunctionaris van de Kroatische Rechtvaardigheidspartij (HSP), die mogelijk verboden zal worden in verband met beschuldigingen dat zij een coup tegen president Tudjman voorbereidde, verklaard dat de wapens van de partij en van haar militie HOS zijn geleverd door functionarissen van het Kroatische leger. Tevens zouden Kroatische autoriteiten HOS-eenheden hebben bijgestaan in de voorbereiding van hun militaire activiteiten, met name in Bosnië-Herzegovina. Volgens het bericht zou de betreffende HSP-leider hebben gedreigd met "ondergrondse activiteiten" als de HSP werkelijk verboden zou worden. Hoewel het betreffende Servische bericht waarschijnlijk met name beoogt de politieke verdeeldheid in Kroatië te verscherpen en propagandistische doeleinden dient, bevestigt het tevens eerdere vermoedens dat de HSP ook in Kroatische overheidsdiensten, en met name de strijdkrachten, een aanzienlijke populariteit geniet in verband met de militaire successen van de HOS in Bosnië-Herzegovina. Waarschijnlijk zien Tudjman en zijn partij de HSP in toenemende mate als een bedreiging en pogen zij met het dreigende verbod op (onder meer) de HSP hun greep op de Kroatische politiek te verstevigen. De uitlatingen van de HSP-top wijzen erop dat rekening moet worden gehouden met groeiende binnenlands-politieke spanningen in Kroatië.

De EG-waarnemersmissie meldt dat het "hervestigingsprobleem" van verdreven Kroaten in Oost-Slavonië blijft zorgen voor spanningen in de regio. Ook is sprake van hernieuwde demonstraties van deze vluchtelingen met als doel de aandacht op de kwestie van hun terugkeer te blijven vestigen.

Voorzover bekend verloopt de demilitarisering van het Prevlaka schiereiland grotendeels volgens plan. De terugtrekking van federale strijdkrachten zou vandaag (20/10) voltooid moeten zijn, waarna VN-militairen met de controle over het strategisch schiereiland zullen worden belast. De terugtrekking zal hoogstwaarschijnlijk vandaag nog niet afgerond kunnen worden. Ernstige (verdere) vertragingen worden echter niet verwacht.

Conclusie/vooruitzicht

Het onderhandelingsklimaat voor een mogelijke oplossing voor de conflicten in Bosnië-Herzegovina lijkt zich positief te ontwikkelen. Het feit dat de Bosnische president Izetbegovic bereid is gebleken directe besprekingen te voeren met federaal president van "Joegoslavië" Cosic moet als een (voorlopige) stap voorwaarts in het onderhandelingsproces worden gezien. Ook de toenemende geruchten als zouden sommige Moslim-leiders in Bosnië-Herzegovina bereid zijn om over territoriale regelingen aangaande hun republiek te willen praten, stemt hoopgevend. Tegelijkertijd moet echter reeds nu de vraag worden gesteld of en in hoeverre militaire leiders en commandanten ter plaatse zich zullen neerleggen bij eventuele besluiten die door de politieke leiding worden genomen.

De recente (vredes-)initiatieven van zowel Cosic als federaal premier Panic leiden tot groeiende spanningen met de Servische regering. Indien daadwerkelijk vooruitgang zou worden geboekt bij de besprekingen over Bosnië-Herzegovina door de federale regering, zou dit tot een verdere verheviging van de machtsstrijd in Servië kunnen leiden.